

НАЧНАЯ АТАКА

Гарадскі пасёлак Плешчаницы вызвалілі раптоўным, нечаканым для ворага ўдарам

30 чэрвеня 1944 года войскамі 35-й гвардзейскай танкавай брыгады пад камандаваннем гвардыі генерал-маёра Азі Асланава быў вызвалены важны вузел шасейных дарог — раённы цэнтр Плешчаницы. Падчас правядзення стратэгічнай наступальнай аперацыі «Баграціён» войскі 35-й гвардзейскай танкавай брыгады ўваходзілі ў склад 3-га гвардзейскага механізаванага корпуса пад камандаваннем гвардыі генерал-лейтэнанта танкавых войск Віктара Обухава.

Да пачатку аперацыі брыгада была цалкам укамплектавана. Пасля прарыву нямецкай абароны і імклівага наступлення войска корпуса выйшлі да ракі Бярэзіны. У паласу наступлення 3-га гвардзейскага механізаванага корпуса ўваходзіў даваенны Плешчаніцкі раён. Перадавым атрадам было загадана не ўвязвацца ў зацяжныя баі, абыходзіць буйныя вузлы абароны і апорныя пункты ворага, прарывацца ў глыбокі тыл непрацягла, пагражаючы немцам акружэннем. Але масты тут былі разбураны гітлераўцамі, і фарсіраваць водную перашкоду з ходу не атрымалася.

ПЕРАПРАВА ПРАЗ БЯРЭЗІНУ

На разведку дарог і перапраў паехаў бронетранспарцёр разведузвода 35-й брыгады на чале з капітанам С. Г. Прозаравым. На шляху да ракі ім сустрэліся партызаны брыгады «Жалязняк», якія паказалі дарогу да пераправы і далейшы шлях па гэтай забалочанай мясцовасці на захад.

Па словах ветэрана, у выніку двухгадзіннага бою Плешчаницы былі цалкам вычышчаны ад ворага. «У баі за Плешчаницы актыўна дзейнічалі партызаны брыгады імя Калініна і «Народныя мсціўцы імя Варанянскага», — успамінае Васіль Даўжонак. — Генерал Асланаў даў высокую адзнаку баявым дзеянням нашай брыгады. У далейшым па загадзе генерала Асланава і камбрыга Пакроўскага партызаны атрада «Барацьба» былі ў якасці дэсанта пасаджаны на танкі і рухаліся з асланаўцамі на Вілейку...»

Камандзір танкавай брыгады генерал Асланаў загадаў навесці пераправу для войскаў з падручных матэрыялаў. Будаваць мост салдатам дапамагалі партызаны — з бярвен, змацоўваючы іх дротам і скобамі. У выніку па гэтым мосце змагла праехаць легкая машына Асланава, бронетранспарцёр разведчыкаў і машыны з дзвюма

Камандзір 35-й гвардзейскай танкавай брыгады генерал-маёр Азі АСЛАНАЎ.

процітанкавымі гарматамі. Затым пайшоў танк — мост не вытрымаў і разам з машынай пайшоў пад ваду. Прышлося сапёрам на працягу 28 і 29 чэрвеня будаваць новы мост, здольны вытрымаць вагу танкаў і цяжкага ўзбраення, а асноўныя сілы брыгады з танкамі і артылерыяй спыніліся на пераправе. Войскі і танкі 35-й брыгады, маскіруючыся ад налётаў варожай авіяцыі, размясціліся ў лесе ў два кіламетры паўднёва-заходняй прыстані ў раёне Брод. Аўтаматчыкі пераправіліся ўброд і накіраваліся ў Мсціж.

РУХ НА ПЛЕШЧАНИЦЫ

Азі Асланаў у Мсціжы сустрэўся з партызанамі, якія далажылі яму апэратыўнае становішча ў раёне гарадскога пасёлка Плешчаницы. Гэты раён кантралявалі партызаны брыгады імя Калініна і «Народныя мсціўцы імя

Варанянскага». Аналіз архіўных дакументаў прыводзіць да высновы, што вызваленне гарадскога пасёлка Плешчаницы адбылося таму, што камандзір 35-й танкавай брыгады Азі Асланаў не стаў чакаць падыходу асноўных сіл брыгады з танкамі, а скарыстаўся апэратыўным становішчам і нанёс

Азі АСЛАНАЎ з афіцэрамі 35-й гвардзейскай танкавай брыгады (у цэнтры).

нечаканы ўдар па райцэнтры тады, калі немцы зусім не былі да гэтага гатовы.

Асланаў на чале перадавога атрада асабіста займаўся падрыхтоўкай да наступлення на райцэнтр. Храналогія вызвалення Плешчаниц адлюстравана ў архіўных дакументах. З гісторыі баявых дзеянняў: «...Камандзір брыгады правёў асабістую разведку і, сабраўшы вычарпальныя даныя аб праціўніку праз партызанскія атрады, з мэтай аперэдыць дзеянні праціўніка і не даць яму магчымасці падцягнуць сілы і заняць абарону на выгадных натуральных рубяжах р.р. Бярэзіна і Вілія, вырашыў імкліва выкінуць падраздзяленні, якія пераправіліся, наперад і авалодаць Плешчаницамі, развіваючы ў наступным поспех у заходнім напрамку».

НАЧНАЯ АТАКА

Праз Плешчаницы па дарогах з Барысава ў гэты час адыходзілі нямецкія войскі. Да канца дня да зыходнай пазіцыі для наступлення падышоў батальён аўтаматчыкаў, які рухаўся пешым строем. Тут да салдат Асланава далучыліся партызаны брыгады «Народныя мсціўцы імя Варанянскага», якія добра ведалі падыходы да райцэнтра. У той жа час трэба было захоўваць таямніцу знаходжання вялікай колькасці войскаў у лесе, не выявіўшы сябе раней часу. Разведка данесла, што на ноч у Плешчаницах спыніліся нямецкія асобы, адыходзячыя войскі і паліцэйскія. Асланаў вырашыў пачаць нападзенне на райцэнтр ноччу. У гэты час атака будзе нечаканай, і немцам у цемры будзе немагчыма вызначыць сілы наступаючых.

Гэты план па вызваленні гарадскога пасёлка цалкам атрымаўся. Перад атакай агонь адкрылі чатыры супрацьтанкавыя гарматы, а затым у Плешчаницы ўварваўся бронетранспарцёр і на вялікай хуткасці рухаўся па цэнтральнай вуліцы да перакрываўня, па ходзе расстрэльваючы гітлераўцаў. Карыстаючыся цемрай, байцы падавалі дзоты на ўскраінах і адкрылі шлях для атакі на цэнтр пасёлка. Услед за імі ў атаку пайшлі аўтаматчыкі і з боем вызвалілі пасёлак. Разам з імі прынялі ўдзел у вулічных баях і партызаны.

УСПАМІНЫ ВЕТЭРАНА

Сваімі ўспамінамі аб тых падзеях падзяліўся ўдзельнік вызвалення Плешчаницы, былы партызан брыгады «Народныя мсціўцы імя Варанянскага», а цяпер палкоўнік пагранічных войскаў адстаўцы Васіль Даўжонак: «Мне, байцу партызан-

скага атрада «Барацьба», давялося быць непасрэдным удзельнікам вызвалення Плешчаницы і Вілейкі. У выніку разведкі было ўстаноўлена, што ў гарадскім пасёлку знаходзіцца шмат машын і конных абыздаў, а на ўскраінах населенага пункта — баявая ахова. З гадзіны ночы пачаўся штурм нямецкіх умацаванняў. Як заўсёды, адважна і рашуча дзейнічалі ў баявым становішчы разведчыкі, якія падавалі варожыя дзоты. Калі разведчыкі ўступілі ў Плешчаницы, за імі без прамаруджання накіраваліся гвардзейцы-асланаўцы і партызаны».

Ветэран Вялікай Айчыннай вайны Васіль ДАЎЖОНАК.

Па словах ветэрана, у выніку двухгадзіннага бою Плешчаницы былі цалкам вычышчаны ад ворага. «У баі за Плешчаницы актыўна дзейнічалі партызаны брыгады імя Калініна і «Народныя мсціўцы імя Варанянскага», — успамінае Васіль Даўжонак. — Генерал Асланаў даў высокую адзнаку баявым дзеянням нашай брыгады. У далейшым па загадзе генерала Асланава і камбрыга Пакроўскага партызаны атрада «Барацьба» былі ў якасці дэсанта пасаджаны на танкі і рухаліся з асланаўцамі на Вілейку...»

Выхадзец з вёскі Далькавічы Плешчаніцкага раёна Васіль Даўжонак два гады ваяваў з ворагам у партызанскім атрадзе. У спаленай карнікамі роднай вёсцы загінулі яго сваякі, там ён вызваляў родную зямлю ад акупантаў з асаблівым пачуццём і хваляваннем.

СВЕДЧАЦЬ ДАКУМЕНТЫ

Для таго каб даведацца аб ходзе развіцця падзей па вызваленні Плешчаницы, звернемся да дакументаў Цэнтральнага архіва Міністэрства абароны

Расійскай Федэрацыі: «У ноч на 30.06.44 г. праз р. Бярэзіна па асабістай ініцыятыве пам. нач. штаба брыгады па а/р рабоце быў перапраўлены ўзвод танкаў 3 БТ, які здзейсніў імклівы марш і да 3.30 выйшаў на Плешчаницы. На працягу 30.06.44 г. брыгада, арганізаваўшы кругавую процітанкавую абарону, утрымлівала Плешчаницы, знішчаючы падыходзячыя асобы і калоны аўтамашын з грузамі праціўніка. У выніку бою брыгада знішчыла: да 400 салдат, афіцэраў і паліцэйскіх праціўнікаў, 25 аўтамашын з боепрыпасамі, 5 конных артылерыйскіх гармат рознага калібру і больш 50 вазоў. Захоплены: 2 асобы, якія складаюцца з 150 вазоў з грузамі, 350 коней, невялікія склады харчавання і 15 аўтамашын, 30 матацыклаў, 28 вельасипедаў, 2 баявыя сцягі і інш. Дзякуючы ўтоенасці засяроджвання і раптоўнасці ўдару, нягледзячы на моцна падрыхтаваную абарону м. Плешчаницы, брыгада амаль не панесла страт, за выключэннем — забітымі — 1 чалавек, паранена — 4 чал.»

Бой у Плешчаницах быў хуткаплынны. Немцы тут не змаглі арганізаваць абарону і былі рассяяны і часткова знішчаны. У дакуменце адзначаецца, што ў баі асабліва вызначыўся ўзвод аўтаматчыкаў па камандаваннем капітана Кухарэнкі, які зайшоў у тыл калоне немцаў і рассяяў яе, знішчыўшы больш за 40 салдат і афіцэраў праціўніка, 23 узяў у палон, захапіў 60 коней з асобамі боепрыпасаў. Гарматны разлік гвардыі старшага сяржанта Вароніна разграміў калону праціўніка, знішчыўшы пры гэтым дзве гарматы, 6 аўтамашын з боепрыпасамі і да 40 салдат і афіцэраў.

Заняўшы Плешчаницы, брыгада Асланава заблакіравала дарогі, якія ішлі на захад, і разграміла некалькі нямецкіх калон і абыздаў, што адступалі на райцэнтр. Немцы не ведалі, што ў іх глыбока ў тыле знаходзіцца савецкія войскі, і, не адчуваючы небяспекі, падыходзілі да Плешчаницы, а там іх сустракалі агнём гвардзейцы Асланава. Пасля падыходу асноўных сіл Асланаў атрымаў загад камандзіра корпуса аб неадкладным наступленні на Вілейку. Шлях туды ляжаў па маршруце: Плешчаницы — Хотаевічы — Белая — Далгінава — Вілейка. На ўсім шляху руху войска брыгады радасна сустракалі мясцовыя жыхары, якія выходзілі з лясцоў і балот.

Плешчаніцкі раён быў вызвалены, але вызваленне Беларусі працягвалася. Партызаны папоўнілі рады Чырвонай Арміі. У далейшым 35-й гвардзейскай танкавай брыгада вызваляла Вілейку і Смаргонь. Герой Савецкага Саюза генерал-маёр Азі Асланаў загінуў 25 студзеня 1945 года ў Латвіі і пахаваны ў Баку.

29 чэрвеня 2019 года ў гонар вызвалення даваеннага раённага цэнтра — гарадскога пасёлка Плешчаницы — быў урачыста адкрыты памяtnы знак, а побач з ім на пастамента ўсталяваны танк Т-72 як знак 35-й гвардзейскай танкавай брыгады. Велізарны валун з інфармацыйнай дошкай стаў яшчэ адным сведкам мужнасці нашых салдат і ўвекавечыў памяць аб вызваліцелях.

Аляксандр ПАЎЛЮКОВІЧ.
Фота з архіва аўтара.

Памяtnы знак у Плешчаницах.